

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Komentář [J1]: Pro příští práce a bakalářku –
dodatek „v Brně“ již není součástí oficiálního názvu
MU.

Fakulta sociálních studií

Katedra sociologie

Obor genderová studia

Praxe v organizaci – Obecní úřad Vranovice

*Zápis z praxe pro kurz
Praxe a kazuistický seminář GEN 510*

Podzim 2008

Vypracovala: **Blanka Pezlarová (219082)**

V Brně 1.1.2009

Úvod:

Komentář [J2]: Celkově je práce dobře zpracována. Doporučuji věnovat pozornost jak mým komentářům, tak komentářům oponentky.

Obecní úřad jako organizace patří do státní správy. Česká republika se vstupem do Evropské Unie zavázala k podporování rovných příležitostí a rovného přístupu mužů a žen. Pro odstranění všech forem diskriminace žen se však vyslovila již podpisem úmluvy CEDAW v r. 1979. Státní správa by tak měla být příkladem pro dodržování rovného přístupu. Obecní úřady jsou nejnižšími správními, územními jednotkami a rovné příležitosti mohou prosazovat na úrovni obecní a regionální, nejen v zaměstnanosti, ale také rozdělováním dotací do různých odvětví a zaměřením zorného pole na různé oblasti zájmu.

Rok 2007 byl vyhlášen Rokem rovných příležitostí, Ministerstvo vnitra ČR a obecně prospěšná společnost Gender studies o.p.s. se inspirovaly v Soutěži o nejlepší firmu s rovnými příležitostmi v České republice a vyhlásily soutěž Úřad roku¹. V nultém ročníku, který proběhl v roce 2007 bylo cílem zmapování podpory, povědomí a politik prosazujících rovnost příležitostí. Z 8 kritérií², která byla vodítkem při určování genderové rovnosti, splňoval OÚ na kterém jsem vykonávala praxi pouze 2 podmínky pro splnění rovnosti příležitostí mužů a žen. Pro svou analýzu jsem zvolila především dotační politiku obce, co jsou podle obecního zastupitelstva důležité oblasti zájmu, analýzu zpravodaje, inspirovala jsem se některými výstupy z projektu Úřad roku a s vybranou zaměstnankyní úřadu (mzdová účetní) jsem vedla dotazování. Také zastoupení žen a mužů ve volbách do obecního zastupitelstva a počty zvolených do obecního zastupitelstva. Pro analýzu mně poslouží především dokumenty: Plán rozvoje obce, plán dotací, Vranovický občasník, akce pořádané OÚ, dokumenty čsů, a také dotazník vytvořený pro projekt Úřad roku.

Organizace:

Obec Vranovice patří do veřejné správy Jihomoravského kraje. Pověřenou obcí s rozšířenou působností jsou Pohořelice. Mezi hlavní oblasti činnosti patří: rozvoj obce, péče o potřeby občanů, ochrana veřejného zájmu, investice a veřejné zakázky, správa majetku, údržba obce a obecního majetku, obecní byty, místní doprava, vzdělávací aktivity, veřejný pořádek,

¹ Více o projektu Úřad roku na <http://www.genderstudies.cz/gender-studies/kdo-jsme.shtml>

² Seznam kritérií dostupné na http://www.feminismus.cz/download/TZ_urad_roku_OK.doc

přestupky, zásahová jednotka, povodňová komise, územní plánování, odpady, veřejná zeleň, zimní údržba, odpadní vody, kultura, sport, některé památky, spolupráce s ostatními obcemi a mnoho dalších služeb občanům obce a okolí. Obec má také některé povinnosti vůči státu, tedy přebírá agendu státní správy. Sem patří například výkon matriky. Financování obce je především z daní (státním přerozdělení daní, tzv. rozpočtovým určením daní a místními daňovými příjmy). Dále dotacemi, které je obec schopná pro sebe zajistit. Zaměstnanci obce jsou starosta, matrikářka, sekretářka a mzdová účetní. Dále knihovnice a knihovnicka a zaměstnanci údržby a úklidu. Zastupitelstvo obce tvoří 15 členů, z toho jsou jen 4 ženy. Starosta, místostarosta i všichni členové rady obce (tedy orgánu, který rozhoduje) jsou muži, ženy jsou na „tradičních“³ pozicích sekretářky, matrikářky a mzdové účetní. Komise jsou také rozděleny podle „tradičních“ odvětví. V čele komise školské a sociální stojí ženy a také pracovnice v těchto komisích jsou výlučně ženy. Naopak komise povodňová, kontrolní a finanční výbor jsou v rukou mužů, a to jak na pozici jejich předsedů, tak na pozicích jejich pracovníků. Smíšené jsou pouze komise stavební a životního prostředí, kde je na pozici předsedkyně žena a ze sedmi jejích pracovníků je šest mužů a komise kulturní a sportovní, kde je situace obrácená, tedy na pozici předsedy je muž a ze šesti členů je pět žen.

Témata

Zastoupení mužů a žen v obecním zastupitelstvu je pod hranicí 30%, která jsou považována za kritickou hodnotu v rovnoměrném zastoupení žen a mužů. Na kandidátkách ve volbách do obecního zastupitelstva bylo rozložení sil následující: z 66 kandidátů bylo 21 žen, zvoleny byly 4 ženy. U dvou tradičně nejsilnější zastoupených stran v obecním zastupitelstvu, ODS a Nestraníků byly na kandidátkách jen 4 respektive 3 ženy. Ani jednu z kandidátek nevedla žena. Pokud se ženy objevují na kandidátkách, většinou na pozicích, které jsou nevolitelné. Rozložení sil při volbách ukazuje následující tabulka:

³ Ženy jsou díky povinnostem plynoucím z domácnosti jakoby předurčovány k administrativní činnosti a k ...“poskytování dalšího „servisu“ mužům,“... (Křížková, Pavlova 2004:88)

strana	Počet kandidátů/zvolených	Z toho ženy/zvolené	Z toho muži/zvolení
SNK	14/2	3/1	11/1
ODS	15/5	3/1	12/4
Nestraníci	15/5	4/0	11/5
KDU	15/3	9/1	6/2
KSČM	8/0	3/0	5/0

Otázkou zůstává, zda by v tomto ohledu nemohla napomoci vyrovnat situaci afirmativní akce, uplatňovaná v mnoha státech EU, popřípadě některá z dalších politik podporující vyrovnání počtu žen a mužů v rozhodovacích pozicích (gender mainstreaming, antidiskriminační zákon).

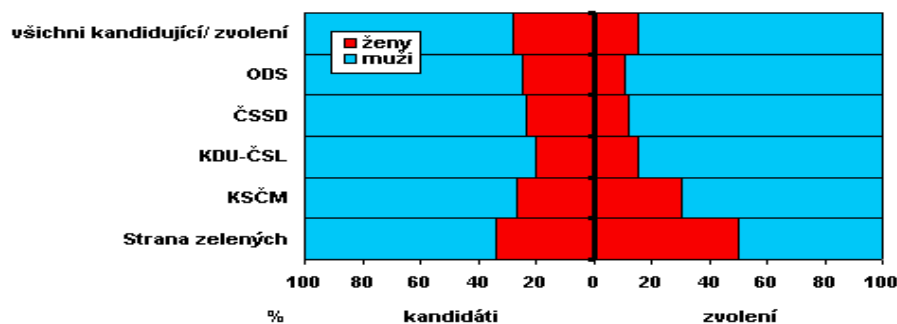
O dočasném zavedení kvot, se píše i v již zmiňované úmluvě CEDAW, čl. 4odstavec a:

„Přijmou-li státy, smluvní strany, dočasná zvláštní opatření, zaměřená na faktické urychlení zrovnoprávnění žen a mužů, nebude to považováno za diskriminaci jak je definována v této úmluvě; v žádném případě však tato opatření nesmí ve svém důsledku vést k zachování nerovnoprávných nebo oddělených měřítek; od těchto opatření bude ustoupeno, až budou dosaženy cíle zrovnoprávnění v oblasti možností a zacházení.“⁴

Takto postavená struktura obce odráží i celostátní politickou situaci, kdy na nejvyšších rozhodujících vládních postech a ministerstvech je většina mužů. Ženy jak na kandidátkách, tak mezi zvolenými do Parlamentu ČR jsou v nízkých číslech, většinou pod úrovní již zmiňovaných 30%, viz. graf čsů:

⁴ Dostupné na <http://un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

Kandidáti a zvolení do Poslanecké sněmovny ČR, 2006 (struktura podle pohlaví) (Zdroj: ČSÚ)

Dotační politika obce je už po několik let velmi podobná. Ve výrazné míře podporuje sportovní činnost, především místní fotbalový klub. SK dostává pravidelně každý rok 100.000 Kč dotaci. Fotbalové hřiště je na velmi dobré úrovni. Hřiště pro děti zde nebylo do roku 2006 žádné. Jediné dětské hřiště občané postavili svépomocí, obec poskytla dotaci ve výši 60.000 Kč na materiál použitý při stavbě. Plán dotací na rok 2009 představuje následující tabulka:

Chodníky, kanalizace, IS, vzhled a údržba obce	ZŠ	DDM, ZUŠ	kultura	Tělovýchova, SK
13.284.000	1.650.000	6000	463.000	300.000
Ostatní zájmy	Zastupitelské orgány, místní správa, daně ...	Peněžní služba	Ostatní	Junáci
75.000	4.300.000	50.000	84.000	15.000

Jak vidíme z tabulky, zatímco příspěvek Domu dětí a mládeže a Základní umělecké škole je 6000 Kč, sportovní činnost v obci obdrží dotaci 315.000. Vyšší částku dotací v posledních letech zajišťuje pro svou činnost kulturní komis, pro několik akcí, které se staly pravidelností a částečně tak kompenzují nedostatečný přísun dotací pro nejmenší děti a zájmy jiného druhu, než sportovní.⁵ Pokud srovnáme dotace vydané v roce 2008 s plánem dotací pro rok 2009, vidíme stejnou politiku. Na sportovní činnost bylo vydáno 360.000 Kč, DDM a ZUŠ 6000

⁵ Více o činnosti kulturní komisi v dalším textu.

Kč. Rozpočet na kulturu se zvýšil téměř o 100.000 Kč z 355000 Kč za rok 2008 na předpokládaných 463.000 Kč pro rok 2009. Dotační politika se také vůbec nezaměřuje na potřeby tělesně postižených občanů. Veřejné budovy v obci (Obecní úřad, pošta, knihovna) nemají bezbariérový přístup. Na tuto skutečnost poukazují imobilní spoluobčané v obci již několik let. Pokud se ale objeví nějaký požadavek, obec nebrání v poskytnutí finančních prostředků. Při budování prvního a zatím jediného dětského hřiště, obec štědře přispěla, ale práce a iniciativa musela vzejít od občanů samotných. V dalším textu uvidíme, že se tento přístup současné vedení snaží změnit a např. výstavba dětských hřišť je reflektována již v jejich plánu. Nadále však v dotačním plánu chybí jakákoliv reflexe rozdílných potřeb žen a mužů. Obec v podstatě rozděluje dotace do sportu a kultury. Nevnímá rozdílné potřeby v rámci těchto oblastí. Na sportovní činnost jde 100.000 Kč místnímu fotbalovému klubu a 200.000 Sokolu, ale těchto 200.000 je zamýšleno pro opravu budovy Sokola, která je v dezolátním stavu a obec ji využívá pro většinu svých kulturních akcí. Peníze tedy nejdou přímo do jiného sportu, než je fotbal.

Analýza zpravodaje obce, Vranovického občasníku, potvrzuje sportovní tradici, podporu a četnost sportovního dění v obci. Mimo fotbalových mužstev a zápasů, je zde oddíl stolního tenisu, badmintonu, silových sportů a několik tanečních oddílů. Prezентující se spolky jsou opět vinaři, hasiči, myslivci, rybáři a důchodci, kteří na stránkách zpravodaje zpravidla informují o své činnosti. V porovnání s minulými ročníky se začala pravidelně objevovat rubrika z místní farnosti, kde jsou informace o akcích pořádaných farností, a také různá zamyšlení a příběhy s křesťanskou tematikou.

úřad	ZŠ	Kultura	Farnost	Junáci	Spolky	Sport
24 stran	9 stran	8 stran	6 stran	3 strany	5 stran	11 stran

Mimořádně se objevují zprávy o připravovaných a proběhnuvších volbách, zmínka o historii místní lokálky, která v letošním roce ukončila svou činnost. Pravidelně se objevují seznamy s jmény jubilantů, narozených občánků a zemřelých občanů. V posledním čísle se objevil článek o místním mateřském centru, které zahájilo svou činnost v měsíci listopadu, díky několika maminkám a podpoře ZŠ, která poskytla prostory. Otevření mateřského centra opět potvrzuje již zmiňovanou teorii, že pokud se najdou občané, kteří mají chuť něco dělat v oblasti, která se jich nějakým způsobem dotýká, obec finanční podporu poskytne. Sama ovšem nic podobného nerealizuje, nepodněcuje a nepřičítá těmto oblastem větší zájem.

Mateřské centrum se jmenuje Klub maminek a tímto názvem v podstatě vylučuje účast

tatínků. Zeptala jsem se na název zakladatelek Klubu a ty odpověděly, že jelikož klub funguje pouze v dopoledních hodinách v pracovní dny, není pravděpodobné, že by mezi ně přišel nějaký tatínek.

Komentář [J4R3]: Dobrý postřeh. A jaká je reflexe možnosti otce na rodič. dovolené? Byla by mu otevřena šance účastnit se? Jsou nějaké zprávy z výzkumů, které zkušenosti mužů na RD hodnotí?

Důležitými dokumenty, které se staly plánem pro chod obce jsou: Plán investic a oprav pro rok 2009-2010 a Plán obnovy obce Vranovice (pro léta 2007- 2010). Financování většiny projektů v těchto plánech je z dotací EU, případně dalších dotací. Jen v menší míře se počítá s financováním z vlastních zdrojů. Především se jedná o kompletní dobudování chodníků, opravy silnic a infrastruktury v obci. Důležitými projekty jsou pak Dům pro seniory, Centrum pro společenské, sportovní, kulturní vyžití a pro trávení volného času mládeži a rodin s dětmi. Oba tyto projekty jsou finančně velmi náročné a jejich financování zatím nebylo vyřešeno. V plánech je nadále počítáno s vytvořením velkého počtu parkovacích míst a s vytvořením několika dětských hřišť. Dále různé opravy (hřbitovní zeď), dva developerské projekty na výstavbu rodinných domů a prezentace vinařů v obci. Ačkoliv výstavba dětských hřišť není velkou položkou za polovinu volebního období současného vedení obce se nepodařilo vybudovat jedině. Dům pro seniory je náročný finančně a oblíbená sportovní a kulturní témata také. Ze zájmových spolků se do těchto dokumentů dostali pouze vinaři, což odráží fakt, že starosta, místostarosta, všichni členové rady a několik zastupitelů obce jsou vinaři. V těchto, pro obec závazných dokumentech vidíme stejný nedostatek jako u dotačních plánů, obec nevnímá rozdílné potřeby a **nesnaží se zjistit rozdílné potřeby žen a mužů**. Komunikace v obci jsou z velké části opravené a dostavěné, ale v několika případech je přechod pro chodce veden k obrubníku bez nájezdu, což činí nemalé potíže při najíždění vozíků, či kočárků. Tento nedostatek se týká nejen tělesně postižených spoluobčanů a rodičů, ale také starších lidí, protože i jim činí potíže překročit obrubník.

Komentář [J5]: Není toto zdůrazňování odlišných potřeb projevem esenciálního přístupu?

Gender a rovné příležitosti:

Gender je v organizaci téměř neznámý pojem. Dotazováním a zodpovězením dotazníku⁶ od jedné pracovnice úřadu, se ukázalo, že na obci není žádná povědomost o projektu Úřad roku, ani o jiných projektech prosazujících rovné příležitosti, jako i o gender mainstreamingu. Ani po upozornění na možnost genderového rozpočtování a využití příruček pro genderově senzitivní politiku, nejevilo vedení obce zájem se slovy, že je to zbytečné. Struktura obce je specifická,

⁶ Dotazník veřejně dostupný na http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sprava/priprava/dotaznik_08.doc

nelze ji tolik ovlivnit, protože starosta, místostarosta, rada i zastupitelstvo jsou funkce volené. Ze čtyř zvolených žen ani jedna nebyla zvolena do rady obce, ani navržena na post starostky, či místostarostky. Do povědomí občanů se dostala jen jedna ze zvolených žen, která zásadním způsobem pozvedla webové stránky obce a místní zpravodaj. Na rozdíl od např. již zmíněných vinařů, zvolené ženy žádná ženská témata neprosazují, ani nevystupují jednotně.⁷ Je možné, že je to způsobeno jejich nízkým počtem a velkým věkovým rozptylem. „Pokud má genderová rovnost zaujmout prominentnější pozici v rámci politické agendy, bude potřeba dosáhnout vyrovnanějšího zastoupení žen a mužů v rozhodovacích procesech.“ (Asklof, et al.2003:12) Rovné platové podmínky jsou zajištěny v rámci platových tabulek veřejné správy. Jedna ze zaměstnankyň obce má malé děti a při jejím nástupu do funkce jí starostou bylo nabídnuto, zda si nechce upravit pracovní dobu podle svých potřeb. Také podle jejích slov jí starosta vždy vyhověl při návštěvách lékaře, či jiných mimořádných událostech. Také chování všech zaměstnanců úřadu i zvolených zástupců bylo velmi korektní. Pokud si zaměstnanci mezi sebou navzájem netykají, pak se oslovují příjmeními, a to bez výjimky. Nezaznamenala jsem, že by starosta některou ze svých podřízeným oslovoval křestním jménem, zatímco ona jej titulem, funkcí či příjmením. V zápisech z jednání obecního zastupitelstva je užíváno generického maskulina.

Průběh praxe:

Praxe byla prováděna ve školské, později kulturní komisi při obci Vranovice. Komise přešla z činnosti školství do kultury, protože předseda kulturní komise ze zdravotních důvodů musel opustit svou funkci. Školská komise mnohé dokázala a obci se její předseda zdál, dle starostových slov, „zdatným předsedou“ a oblast kultury byla pro obec prioritní. V době činnosti ve školství byla zásadním problémem a téma k řešení místní Mateřská škola. Zřizovatelem Základní a mateřské školy je obec a i když rodiče dlouhodobě poukazovali na diskriminaci při přijímání dětí do MŠ a další problémy (nemožnost přihlásit dítě do školky celodenně, pokud byl rodič na rodičovské dovolené s dalším dítětem, zavírání školky po celé dva měsíce hlavních prázdnin), obci ani rodičům se nedařilo s vedením školky domluvit a problém tak vyřešit. Při tomto tématu jsem nejvíc využila znalostí získaných při studiu. Především z kurzu Gender a právo a Metody prosazování genderové rovnosti, například v následujícím případě: ředitel MŠ přijal na celý den dítě, jehož otec byl v invalidním

Komentář [J6]: Je pro to nějaké vysvětlení?
V teorii či u samotných aktérek?

⁷ Viz. zápisy z jednání zastupitelstva obce, dostupné z <http://www.vranovice.eu/cze/sprava/default.htm>

důchodě, ale odmítl přijmout dítě jehož matka byla na rodičovské dovolené s dalším dítětem. Poukazovali jsme na jasnou diskriminaci rodičů na rodičovské dovolené. Úspěch jsme dosáhli jen částečný, otevření školky aspoň část prázdnin a možnost přihlásit dítě na celodenní pobyt i rodičům na rodičovské dovolené.. Problém s diskriminací při přijímání dětí do MŠ se vyřešil sám, když byl ředitel nucen kvůli velkému počtu dětí otevřít další třídu.

Za kulturní činnost se dá skrýt mnohé, proto činnost kulturní komise zahrnuje široký rozptyl akcí. Pořádá akce pro dospělé (Obecní ples), akce čistě pro děti (MDD) a akce pro celé rodiny (Vranovické jaro)⁸ a tím poněkud kompenzuje obecní zájem směřující do sportu a akce pořádané fotbalovým klubem⁹. Nezajišťuje ovšem potřeby ostatních občanů. Tím, že průměrný věk jejich členů je 35 let zajišťuje kulturní servis především pro rodiny s dětmi. Její činnost je tedy také zaměřená velmi jednostranně. Seznam akcí pořádaných v obci ukazuje následující tabulka:

Junáci/skaut	turisté	ZŠ	Kulturní komis	Spolky (hasiči, vinaři, myslivci, rybáři)	SK (fotbalisté)	TJ (sokol)
5	13	9	7	11	4	3

Skautské akce, školní a akce kulturní komise jsou ve většině případů pro děti. Turistické akce se týkaly celých rodin, jednalo se o cyklistické a turistické výlety, akce zájmových spolků se týkaly až na jednu výjimku, kterou byly rybářské závody pro děti, dospělých, a to dle svého zaměření. Akce které jsme připravovali: Obecní ples, Vranovické jaro (jarmark, pro děti kolotoč a skákací hrad, poníci), Mezinárodní den dětí (akce plně pro děti, zdarma kolotoč, skluzavka, trampolína a poníci), Zájezd do Prátru (pro rodiny), Výlet pro žáky do Dinoparku, Rozsvěcení Vánočního stromu, Mikulášská besídka (děti). Při pořádání těchto akcí jsem využila znalostí kurzů genderové struktury společnosti. Například při tvorbě plakátů se několikrát podařilo prosadit ustoupení ze stereotypních představ o zájmech chlapců a dívek. Při zajišťování prodejců pro jarmark jsem prosadila oslovení nedalekého Domu na půli cesty, jako pomoci jejich zařízení se prezentovat.

⁸ Některé z akcí jsou prezentovány na <http://www.vranovice.eu/cze/aktuality/>

⁹ Toto množství akcí je záležitostí posledních dvou let. Dotace, které se poskytovaly do kultury v předcházejícím volebním období byly výrazně nižší.

Do kurzu GS bych rozhodně přidala nějaké seznámení s problémem rodičovské dovolené, řešení, která nabízí vláda nejsou koncepční a je potřeba nejen zřídít vícerychlostní rodičovskou dovolenou (i když lepší řešení by bylo její zkrácení), ale také zajistit institucionální péči o děti a motivovat zaměstnavatele při zřizování míst na krácené úvazky, práci z domova a další pobídky pro zaměstnávání rodičů malých dětí. Tato povědomost o velmi obtížné situaci, převážně žen, které se dostanou mimo pracovní proces na tři, mnohdy i déle let mně při studiu genderu chyběla.

Absolvent, či absolventka genderových studií by byl/a přínosem pro organizace tohoto typu. Genderové rozpočtování by se mělo promítat do všech politik státní správy. „*V tomto kontextu je nutné připomenout, že ženy tvoří většinu obyvatel žijících v České republice. Z toho vyplývá, že genderové hledisko či vyhodnocení genderových dopadů, nemohou být v žádném případě vedlejším, či částečným kritériem.*“ (Asklof, et al.2003:13). Absolvent/ka GS by mohl/a prosadit do běžného chodu obce například dotazování spokojenosti, a to odděleně pro muže a ženy. **Také genderové statistiky by mohly napomoci sledovat odlišné potřeby mužů a žen.**

Komentář [J7]: Opět pozor na esencialismus.

Závěr:

Za dobu působení v obci se podařilo prosadit několik důležitých projektů v mateřské škole, což velmi pomohlo ženám na rodičovské dovolené. Ovšem podněty, které vedly k tomu, že obec jako zřizovatel MŠ, začal tyto problémy řešit, se projednávaly na individuální úrovni. Zaměstnanci obce, rada, ani zastupitelé si neuvědomili, že ženy na rodičovské dovolené jsou dlouhodobě ohroženou skupinou na trhu práce a její problémy vychází ze struktury společnosti a nikoliv pouze z úrovně individuální. „*Matky s malými dětmi se staly jednou z nejohroženějších skupin dlouhodobou nezaměstnaností,*“... (Hašková 2007:22) Tento problém pak ukazuje myšlení zaměstnanců a zvolených zástupců obce. Mají snahu a řeší problémy všech bez ohledu na pohlaví, ale neuvědomují si, že genderovou politiku je potřeba zohlednit i v dotační politice, při vyjednávání dopravních spojů, při řešení komunikací, při délce pracovní doby MŠ, školní družiny, OÚ.... Pokud zaměstnanci obce, zvolení zástupci a občané začnou pohlížet na společenskou strukturu očima studenta/studentky GS (nebo ho/ji zaměstnají) bude se žít lépe všem občanům v obci. „*Má-li se světu a společnosti dobře dařit, musí se toto dvojí, mužské a ženské chápání světa vzájemně doplňovat, korigovat, podobně jako dvě oči umožňují plastické vidění.*“ (Wagnerová 1999:87).

Literatura:

Asklof, C., Strandberg, H., Wenander, K.E. 2003. *Proč a jak vypracovat plán rovnosti žen a mužů*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Hašková, H. 2007. Doma, v jeslích, nebo ve školce? Rodinná a institucionální péče o předškolní děti v české společnosti mezi lety 1946-2006. IN: *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Č. 2 str. 15-26

Křížková, A., Pavlica, K. 2004. *Management generových vztahů: postavení žen a mužů v organizaci*. Praha: Management Press.

Wagnerová, A. 1999. České ženy na cestě od reálného socialismu k reálnému kapitalismu. IN: Chřípková, M., Chuchma, J., Klimentová, E., eds., *Feminismus devadesátých let českýma očima*, Praha: Nové čtení světa

Dokument CEDAW dostupný na <http://un.org/womenwatch/daw/cedaw/> 5.1.2008

Další zdroje:

<http://www.mpsv.cz/cs/941>

<http://www.genderstudies.cz/>

www.cszo

<http://www.volby.cz/>

